

27. marts 2023

Til Folketingets Socialudvalg:

Barnets Lov bør gennemarbejdes grundigt

Folketinget skal snart behandle de to love, der tilsammen udgør Barnets Lov. Barnets Lov sætter helt nye retninger i arbejdet med udsatte børn og familier. Nogle af ændringerne rummer meget usikkerhed, og andre er med god ret blevet kritiseret.

Vi er en gruppe af organisationer, der arbejder for familiers rettigheder i børnesagerne, og vi opfordrer Folketinget til at se meget nøje på det overordentligt store lovkompleks. Vi vil med denne henvendelse pege på nogle af de forhold, der bør gennemtænkes og justeres.

Skeptisk syn på forældrene

Lovforslaget er præget af et skeptisk syn på forældrene og på forholdet mellem forældre og børn. Der er en tendens til at se bort fra betydningen af relationen mellem dem. Forældrene tænkes ikke ind som en del af en løsning, og der er ingen tiltag for at styrke forældrene, så de kan give børnene et godt liv. Der er heller ingen erkendelse af, at familiens trivsel er af stor betydning for barnet. Det svarer ikke til virkeligheden. Relationen til forældrene er afgørende for børnene både når en anbringelse er nødvendig, og når barnet og familien skal have støtte og hjælp i hjemmet.

Ud af de ca. 51.000 børn og familier, der får hjælp efter Serviceloven, får ca. 40.000 hjælp i hjemmet. Og af de godt 11.000 anbringelser er færre end 3.000 uden samtykke. Systemets kerne er således et samspil om at hjælpe forældre og børn med at få familierne til at fungere bedst muligt.

En lov, der er skeptisk over for forældrene og relationerne i familierne, kan skabe spændinger og et dårligere samarbejde mellem forældrene, børnene og systemet. Det er urimeligt og skadeligt for indsatsen.

Efter Statsministerens nytårstale i 2020 er der talt meget om en lille gruppe familier, der har så store problemer, at man må gribe vidtgående ind. I yderste fald med tvangsbortadoption. Det er et fordrejet fokus, der går ud fra et modsætningsforhold mellem forældre og børn. Der fokuseres derfor på at beskytte børnene mod forældrene i stedet for at styrke det

samarbejde, der er afgørende i alle de sager, hvor børnene skal leve i og med deres familie. Disse børn og familier skal selvfølgelig have støtte og hjælp. Og man skal forstå, at det er relevant og muligt at beskytte børnene og hjælpe børn og familier samtidig.

Et meget løsere sagsbehandlingssystem

Loven indfører et helt nyt sagsbehandlingssystem uden § 50-undersøgelse, handleplan og børnesamtale i den hidtidige form. Det nuværende system er tungt, og det udsætter ofte indsatsen urimeligt længe, så der er en pointe i et nyt system, hvor man kan handle hurtigt og fleksibelt allerede ved den første screening. Men risikoen er, at det bliver vilkårligt.

Den retssikkerhed, forældre og børn har i det nuværende stive system, vil svækkes, når kommunerne får stor handlefrihed. Kvaliteten kan også svinge fra kommune til kommune. Det nye system er helt afhængigt af, at alle kommuner arbejder kvalificeret og dialogbaseret i de løse rammer. Det tror vi ikke, at de kan. Derfor bør systemet strammes op med frister, formelle regler om inddragelse og klageadgang, som forældre og børn kan forholde sig til.

Der bør også tages skridt til at indføre klageret over sagsbehandlingen i kommunerne. Som en logisk følge af den langt større handlefrihed til kommunerne. Tilsvarende bør der skabes mulighed for at gribe ind over for kommuner, der igen og igen overtræder reglerne. Barnets Lov bør sikre, at man kan forfølge kommuner med sanktioner ved grove overtrædelser. I dag påvises der ofte lovbrud, uden at det får nogen konsekvenser.

Når man indfører et system med færre procesregler, så bør man gøre mål og retning tydelige med en klar værdimæssig rammesætning. Barnets Lov bør derfor fastslå et princip om ligebehandling i forhold til børn og forældre med funktionsnedsættelser og med etnisk minoritetsbaggrund. Vi ved af erfaring, at kommunerne ikke lever op til et ligebehandlingsprincip, så det er en vigtig mangel, at loven ikke kræver det tydeligt.

Barnets Lov bør også følges op af et seriøst arbejde på en retssikkerhedsreform. Vi ser i dag mange eksempler på, at forældre og børn retssikkerhedsmæssigt kommer til kort over for kommunerne, så deres praksis bør gås igennem med en tættekam som led i en fokuseret reform.

Sideløbende bør der arbejdes på at hæve kvaliteten i indsatsen ift. børn og familier. Både i sagsbehandlingen og i anbringelserne. Det er et meget stort paradoks, at Barnets Lov helt lader spørgsmålet om bedre anbringelser ligge, selvom der igen og igen er kritik netop af kvaliteten og den langsigtede effekt af anbringelserne.

Ingen forbedring af støtten til forældrene

Lovforslaget fokuserer generelt ikke på familien som en helhed, og det formuleres ikke som et mål at hjælpe forældrene til at få familierne til at fungere.

I § 52 om kommunens opgaver under anbringelsen nævnes ikke, at kommunen bør sikre barnets forbindelse til forældre, søskende og netværk. Det er barnets nærmeste relationer, som bør fastholdes og udvikles, og det bør § 52 gøre klart.

Støtten til forældrene og forældrehandleplanen skrives ud i fem selvstændige paragraffer (§§ 75-79), men der er ingen indholdsmæssige ændringer. I dag er planen for forældrene ofte tynd, og tit udarbejdes den slet ikke. Forældrehandleplan bør være et lovpligtigt tilbud til alle forældre. Der bør også være faste regler for revision af planen, ofte revideres den ikke i dag.

En hel del forældre får ikke en støtteperson. Støttepersonen er vigtig for forældrene og for at skabe en god anbringelse. Det bør derfor være obligatorisk at tilbyde forældrene en støtteperson, når en anbringelse kommer på tale, og der skal være journaliseringspligt om det. Der skal halvårligt følges op på tilbuddet, hvis forældrene har takket nej, så forældrene har mulighed for at forholde sig til det igen. Forældre bør også kunne få en støtteperson, når de har en ung i efterværn.

For forældrene kan anbringelsen være et meget hårdt slag. For nogle direkte traumatiserende. Det kan gøre det svært for dem at være gode forældre for deres anbragte børn og at få samværet til at fungere optimalt. Derfor bør forældrene kunne få krisehjælp, når en anbringelse rammer dem. Den mulighed er fraværende i Barnets Lov.

Loven styrker børnenes rettigheder ift. samvær. Men ikke forældrenes. Men de bør også have bedre rettigheder vedr. samvær. Efter lovforslaget skal kommunen "sørge for, at forbindelsen mellem barnet og forældrene og netværket holdes ved lige", og den skal "understøtte, at barnet også på længere sigt har mulighed for at bevare nære relationer til forældre og netværk." Det er vigtige formuleringer, som skal fastholdes i praksis - og det forudsætter, at loven støtter et godt samvær.

Bedre inddragelse af børnene er ukonkret og asymmetrisk

Loven styrker børnenes rettigheder med formuleringer om "ret til inddragelse", "ret til indflydelse på de forhold, som vedrører dem", og at "barnets holdning og synspunkter skal tilvejebringes og inddrages, inden der træffes beslutninger". Det er godt, men det er ret løse formuleringer, og samtidig bliver den formelle børnesamtale afskaffet. Den afløses af et meget løsere system. Det er absolut utilstrækkeligt, så børnesamtalerne bør fastlægges mere eksplicit i loven.

De nye regler om rettigheder til børnene fremstår primært som et værn mod forældrene: børnene får flere rettigheder over for forældrene, men de får det ikke over for kommunen. Ydermere er der asymmetri i rettighederne. Anbragte børn kan fx anmode om at få begrænset eller suspenderet samvær med forældrene i en periode – men de kan ikke anmode

om at få det *udvidet*, selvom nogle børn ønsker det. Det bør være indlysende i en 'Barnets Lov' at give dem ret til det.

Endelig bør børnene i Barnets Lov få ret til at være med til at definere, hvem deres vigtige netværkspersoner er. Personer, de bl.a. skal have mulighed for at have kontakt til under en anbringelse. I dag forsømmes kontakten til fx søskende og bedsteforældre ofte, selvom den kan have meget stort betydning for børnene.

Tvangsbortadoption bliver en almindelig overvejelse

Et centralt tema i loven er tvangsbortadoption. Paradoksalt nok rummer loven som nævnt ingen forbedringer af anbringelserne, selvom det er tiltrængt. Der er behov for at sikre en grundig udredning og matchning forud for en anbringelse. Det er afgørende for stabiliteten og kvaliteten i anbringelsen. I stedet er der et stærkt fokus på adoption uden samtykke. Vi mener, at man bør sikre anbragte børn stabile og gode liv ved at styrke kvaliteten i anbringelserne - ikke ved at udvide brugen af tvangsbortadoption.

Og lovens resultat vil blive en udvidelse. De formelle kriterier for en tvangsbortadoption ændres ikke, men lovforslaget kan alligevel skabe en ny praksis. Vi vurderer, at *summen af ændringer* i lovforslaget vil få antallet til at stige. Især vil der blive langt flere sager, hvor adoption *skal* overvejes. Efter § 69 *skal* kommunen nu overveje adoption uden samtykke, når det antages, at "barnet vil være anbragt i en længere årrække":

1. ved indstilling til tvangsanbringelse. Både for levende og ufødte børn. (Socialministeriet kan ikke angive et antal).
2. ved alle indstillinger om opretholdelse af en tvangsanbringelse (Socialministeriet i notat 28/4-2022: ca. 710 sager om året).
3. i sager, hvor en kvinde er gravid og har et barn anbragt (frivilligt eller uden samtykke) eller bortadopteret på grund af "manglende forældreevne" (ca. 300 sager).
4. når unge skal anbringes af Ungdomskriminalitetsnævnet (ca. 80 sager)

Overvejelsen om tvangsbortadoption vil altså dukke op i rigtig mange børnesager. Og det vil udløse flere afgørelser.

Ikke mindst fordi VISO får en ny rolle som indpisker. Kommunerne *skal* "søge vejledende rådgivning" om tvangsbortadoption, og VISO *skal* pålægge en kommune rådgivning om det, når den ikke har fået hjælp fra VISO vedr. tvangsbortadoption. Det vil presse kommunerne.

Den nye mulighed for at tvangsbortadoptere, før barnet er født, er et særligt problem. Sagerne skal gennemføres med en mangelfuld viden om forældrenes samspil med barnet og

om forældrenes omsorgsevne. Ydermere kan en grundig undersøgelse i sig selv være en belastning for kvinden, som vil påvirke selve graviditeten. Det vil også øge risikoen for, at kommende forældre flytter til udlandet for at undgå adoption.

Hele udviklingen kan skade forholdet mellem forældrene og systemet alvorligt. Det forholder lovforslaget sig slet ikke til. Mange forældre kan få stemplet "manglende forældreevne", eller de kan blive bekymrede for adoption, når en anbringelse trækker ud. Graviditet får også en helt ny dimension. Systemet kan i endnu højere grad blive en fjende. Frygt for systemet bør imødegås konstruktivt og imødekommende, men Barnets Lov kan forstærke den markant.

Lovforslaget ændrer ikke traditionen for lukkede adoptioner. Der er ingen overvejelser om børnenes behov for at bevare relationer til forældre, søskende eller bedsteforældre. De kan have været langvarige og vigtige, men de afbrydes alle ved adoptionen. Vi mener, at barnets etablerede og vigtige relationer bør sikres - det er det eneste rimelige i en lov, der kaldes Barnets Lov.

Vi vurderer, at den nye linje vil give problemer med Menneskerettighedskonventionen og Børnekonventionen. Både Italien og Norge er blevet underkendt for beslutninger om tvangsbortadoption, fordi relationerne mellem barn og forældre ikke har fået en chance. Danmark vil løbe samme risiko, fordi loven ikke forholder sig til kernen: bevarelsen af børnenes nærmeste relationer og et reelt samvær.

Ret til en familie er centralt for børnene i Børnekonventionen. Den ret antaster Barnets Lov.

En tvangsbortadoption giver kommunen en stor og fast besparelse. Vi frygter, at ændringerne vedr. tvangsbortadoption vil medføre, at økonomi i højere grad vil få kommunerne til at bruge muligheden. Det understreger, at de foreslåede regler bør ændres.

Også lovforslagets meget store omfang forudsætter en grundig behandling

Afslutningsvis vil vi pege på, at lovforslagene er meget omfattende, over 1400 sider i alt. Det er i sig selv et stort problem, som gør det svært at overskue det samlede lovkompleks. Det vil også gøre det svært for kommuner og andre at forholde sig til den nye lov. Det understreger, at det er meget vigtigt, at Folketinget tager sig tid til at gennemarbejde lovforslaget grundigt. Og at man herunder ser nærmere på de punkter, der er nævnt ovenfor.

Jette Damlund, forperson for PS-foreningen

Anders Brøndtved, forperson for FBU Forældrelandsforeningen

Susanne Munck, forperson for RIFT (Retssikkerhed i Familiernes Trivsel)

Irene Gjerløv, forperson for Foreningen for bedsteforældre og andre relationer til anbragte børn

Naderah Parwani, Psykologfagligt Netværk mod Diskrimination

Karen Banke Petersen, foreningen Mentor Emanuel

Jeannette Gjørret, advokat, Stage Advokatfirma